

Kommunikation som rettighed

- gælder også for LEV's målgruppe med nedsat talesprog

Indledning

FNs internationale handicapkonvention er trådt i kraft i Danmark. Det betyder, at dansk lovgivning skal sikre, at mennesker med handicap ikke bliver diskrimineret på grund af et handicap. Mennesker med handicap skal sikres adgang til de samme grundlæggende menneskerettigheder som alle andre.

Landsforeningen LEV vil medvirke til at sikre retten til kommunikation og retten til udvikling af et brugbart sprog for LEVs målgruppe med kommunikationsvanskeligheder.

Generelt ses sproglige problemer hos langt de fleste mennesker med udviklingshæmning. Det drejer sig om opfattelse og forståelse af det talte sprog, og det drejer det sig om at blive forstået af omgivelserne, hvis man ikke har udviklet et forståeligt talesprog.

LEVs målgruppe spænder funktionsmæssigt meget bredt. Dette gælder også på det kommunikative område.

Landsforeningen LEV har tidligere fokuseret på at forbedre forholdene for velfungerende mennesker med udviklingshæmning med lettere kommunikative problemer. LEV har bl.a. udgivet pjecer i let læselige tekster med information om vigtige emner, underbygget med illustrationer i håb om, at man fra offentlig side arbejder videre for at udvikle og sætte fokus på kommunikationsformer, som kompenserer personer med udviklingshæmning med lettere kommunikationsvanskeligheder.

Landsforeningen LEV vil nu rette opmærksomheden mod LEVs målgruppe med moderate og større kommunikationsvanskeligheder, herunder have et særligt fokus på mennesker med multiple funktionsnedsættelser uden talesprog, som er en overset gruppe med massive kommunikationsproblemer.

Kommunikation som rettighed for LEVs målgruppe

Kommunikation er en fundamental betingelse for eksistens, udvikling og dannelse for alle mennesker. Gennem samspil og kommunikation med andre mennesker udvikles vores sprog.

Mennesker med udviklingshæmning uden et talesprog bruger ofte atypiske måder at kommunikere på, hvilket vil være ukendt for de fleste i omgivelserne. Dette medfører nedsat

kommunikation med omverden og manglende udvikling af et forståeligt sprog. Hertil kommer forringede muligheder for medbestemmelse og selvbestemmelse i eget liv.

Landsforeningen LEV vil medvirke til at sikre retten til kommunikation og retten til udvikling af et brugbart sprog for børn, unge og voksne med kommunikationsvanskeligheder.

LEV mener:

- At FNs konvention skal overholdes.
- At det er kommunernes ansvar at ansætte og uddanne fagpersoner med specialviden på kommunikationsområdet, samt sikre tilgængelighed og viden om bredden af alternative kommunikationsmuligheder.
- At der er brug for specialuddannede fagpersoner, som kan rådgive og vejlede andre faggrupper, som arbejder med LEVs målgruppe med kommunikationsvanskeligheder.
- At der er behov for en tidlig indsats i forhold til forældre-barn samspillet, når barnet har en medfødt eller tidligt erhvervet funktionsnedsættelse.
- At der er behov for tilbud til grupper af forældre med spæd- og småbørn med funktionsnedsættelser, hvor fokus er rettet mod basal kommunikation.
- At rettigheden til kommunikation skal sikres hele livet. Børns, unges og voksnes kommunikationsbehov skal beskrives og målsættes i visitationer og i de årlige pædagogiske handleplaner.
- At der skal iværksættes en særlig indsats for at sikre kommunikation ved miljøskift.
- At det enkelte specialtilbud skal udvikle retningslinier for at sikre, at viden overleveres og kommunikation prioriteres i overgange og ved miljøskift.
- At ledelsen på specialtilbud er ansvarlige for, at der udpeges og uddannes tekniske fagpersoner og pædagogiske fagpersoner med viden på kommunikationsområdet.
- At det skal være et krav, at pædagoger i deres uddannelse får faglige kompetencer til at arbejde med kommunikation som en integreret og naturlig del af hverdagslivet – og ikke kun som en aktivitet man udfører på et bestemt tidspunkt, eller når en bestemt medarbejder er på arbejde.

FN's konvention sikrer rettighed til kommunikation og udvikling af et sprog

Danmark har den 28. maj 2009 ratificeret FNs internationale handicapkonvention om rettigheder for personer med handicap. Fra 23. august 2009 er konventionen gældende i Danmark. Det betyder, at dansk lovgivning skal sikre, at mennesker med handicap ikke bliver diskrimineret på grund af et handicap. Mennesker med handicap skal sikres adgang til de samme grundlæggende menneskerettigheder som alle andre.

Grundlæggende rettigheder for alle er bl.a.:

- retten til at blive hørt, set og forstået
- retten til at ytre sine egne meninger og være i dialog med andre mennesker
- retten til medbestemmelse og selvbestemmelse i eget liv.

Forudsætningen for at opnå disse rettigheder er, at man kan kommunikere med omgivelserne.

De grundlæggende rettigheder bliver dagligt tilsidesat for mange mennesker med udviklingshæmning uden talesprog. De har svært ved at kommunikere med omgivelserne, enten fordi de ikke har haft tilbud om udvikling af et brugbart sprog, eller fordi omgivelserne ikke forstår deres sprog. Det betyder, at disse mennesker er totalt afhængige af andre, som skal tolke deres behov og ønsker med risiko for mistolkning.

FN's Handicapkonvention er en rettighedsbaseret beskrivelse af de handicappolitiske grundprincipper og standardregler om lige muligheder for personer med handicap. Retten til udvikling af kommunikation og sprog findes i konventionens artikler 1, 2, 4, 9, 21 og 24.

Artikel 1 beskriver formålet med hele konventionen, at fremme, beskytte og sikre muligheden for, at alle personer med handicap fuldt ud kan nyde alle menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder på lige fod med andre, samt at fremme respekten for deres naturlige værdighed.

Artikel 2 omhandler rettighed til udvikling af kommunikation og sprog og defineres bredt. "Kommunikation" omfatter sprog, tekstvisning, punktskrift, taktil kommunikation, storskrift, tilgængelige multimedier samt skrift, lyd, klarsprog, oplæsning og forstørrende og alternative kommunikationsmåder, -midler og -formater, herunder tilgængelig informations- og kommunikationsteknologi. "Sprog", defineres som talesprog og tegnsprog samt andre former for nonverbalt sprog.

Artikel 4 omhandler Danmarks forpligtigelse til at sikre, at offentlige myndigheder og institutioner handler i overensstemmelse med konventionen, at fremme forskning, udvikling og anvendelse af ny teknologi, herunder informations- og kommunikationsteknologi samt "at fremme uddannelse af fagfolk og personale beskæftiget med personer med handicap i de rettigheder, der anerkendes i denne konvention, således at de bedre kan yde den bistand og give de tilbud, som sikres ved disse rettigheder." Det påpeges desuden, at deltagerstaterne skal rådføre sig med og aktivt involvere personer med handicap gennem de organisationer, som repræsenterer dem.

Artikel 9 omhandler begrebet tilgængelighed, som tolkes bredt og fremhæver, at tilgængelighed til information og kommunikation skal fremmes for personer med handicap - herunder

adgangen til ny teknologi og nye systemer på informations- og kommunikationsområdet samt internettet.

Artikel 21 omhandler rettighed til ytrings- og meningsfrihed. Danmark skal træffe passende foranstaltninger til at sikre, at personer med handicap kan udøve deres ret til ytrings- og meningsfrihed, herunder frihed til at søge, modtage og meddele oplysninger og tanker på lige fod med andre og ved alle former for kommunikation efter eget valg. Det skal accepteres og gøres lettere for personer med handicap

at bruge tegnsprog, punktskrift, forstørrende og alternativ kommunikation og alle andre tilgængelige kommunikationsmidler, -måder og -formater efter eget valg i samspillet med det offentlige,

Artikel 24 omhandler rettighed til uddannelse for mennesker med handicap, hvor vigtige begreber som livslang læring, tilpasning ud fra den enkelte persons behov og fremme af indlæringen af punktskrift, alternative skriftformer, forstørrende og alternative kommunikationsmåder, -midler og -formater, skal fremhæves.

LEV mener:

- At FN's konvention skal overholdes.
- At der er behov for handlingsplaner, som sikrer retten til kommunikation og sprog for LEVs målgruppe med kommunikationsvanskeligheder.
- At der er behov for en særlig indsats for mennesker med multiple funktionsnedsættelser uden talesprog, som ofte overses og mistolkes.
- At ytringsretten, selvbestemmelse og medbestemmelse i eget liv kun opnås ved udvikling af et forståeligt sprog - på egne betingelser og i kommunikation med omgivelserne.

Kommunernes ansvar og forpligtelse

Kommunerne har, som en del af den offentlige myndighed, ansvaret for at understøtte mennesker med behov for særlig indsats. At understøtte mennesker med udviklingshæmning med manglende eller begrænset udviklet talesprog, er ikke blot livsnødvendigt, det er også en kommunal forpligtelse at understøtte menneskenes udvikling og ret til at blive set, hørt og forstået, samt menneskenes ret til med- og selvbestemmelse.

Kommunernes forpligtelse til at efterleve FN konventionen stiller skarpt på rettigheder vedrørende udvikling af sprog, kommunikation og selvbestemmelse.

Der er generelt manglende viden om rettighed til kommunikation og udvikling af et sprog for mennesker med udviklingshæmning med kommunikationsvanskeligheder. Der er behov for udbredelse af viden på kommunikationsområdet. Dette gælder både viden til medarbejdere, som til daglig arbejder med LEVs målgruppe, samt viden til kommunale beslutningstagere, som forvalter lovgivningen om lige ret for alle.

Det er LEVs opfattelse, at der i mange kommuner er stor mangel på faglig viden om udvikling af et brugbart sprog gennem kommunikation og samvær med børn, unge og voksne med særlige behov. Der er brug for specialuddannede fagpersoner, som kan rådgive og vejlede andre faggrupper.

Der er et massivt behov for uddannelse og vejledning af medarbejdere, som til daglig arbejder med mennesker med multiple funktionsnedsættelser uden talesprog. Disse mennesker har stærkt begrænset adgang til kommunikation og udtryksmuligheder og bliver ofte overset.

Det er kommunens ansvar at ansætte og uddanne fagpersoner med specialviden på kommunikationsområdet, samt sikre viden om bredden af alternative kommunikationsmuligheder. Det er endvidere kommunens ansvar at sikre tilgængelighed til individuelle løsninger på udvikling af kommunikation og udvikling af et brugbart sprog.

Der skal i kommunerne være en grundlæggende forståelse og erkendelse af, at kommunikation skal være en kerneydelse, og der skal udarbejdes standarder på lige fod med dem, der er gældende for magtanvendelse og medicin håndtering.

At arbejde målrettet med udvikling af sprog gennem kommunikation og samvær kræver ikke mere tid, eller flere ressourcer. Det kræver en ændret tilgang og holdning hos medarbejdere, ledere og politikere. Det kræver omlægning af tid og interesse fra medarbejderens side at lære sig at være i dialog med mennesker med nedsat talesprog. Den pædagogiske udfordring ligger i at skifter fokus fra **information til - til kommunikation med** mennesker med manglende eller begrænset udviklet talesprog.

Det kræver uddannelse og efteruddannelse af personalet. Endvidere kræver det anerkendelse fra politikere og ledere, at der skal arbejdes med kommunikation og brugerindflydelse.

Landsforeningen LEV anbefaler stærkt, at der udarbejdes pædagogiske handleplaner på børneområdet i samarbejde med forældrene for at sikre en tidlig og kontinuerlig indsats med henblik på udvikling af barnets kommunikation. Såvel forældre, medarbejdere og alle andre relevante personer i barnets daglige netværk skal tilbydes samme oplæring og indsigt i de for netop dette barn relevante former for alternative og supplerende kommunikationsformer og hjælpemidler.

På voksenområdet skal kommunen tilbyde at udarbejde en handleplan efter Serviceloven. Brugerinddragelse er centralt i Servicelovens bestemmelser for voksne mennesker med varig nedsat fysisk og/eller psykisk funktionsnedsættelse. Har den voksen ikke udviklet et funktionelt

sprog, vil det være vanskeligt at få brugerindflydelse i eget liv. Derfor skal rettigheden til udvikling af kommunikation og sprog sikres og indskrives i den individuelle pædagogiske handleplan med mål og metode for indsatsen.

LEV mener:

- At kommunikation skal være en kerneydelse, og der skal udarbejdes standarder på lige fod med dem, der er gældende for magtanvendelse og medicin håndtering.
- At det er kommunens ansvar at sikre tilgængelighed til individuelle løsninger på udvikling af kommunikation og udvikling af et brugbart sprog.
- At det er kommunens ansvar at ansætte og uddanne fagpersoner med specialviden på kommunikationsområdet, samt sikre tilgængelighed og viden om bredden af alternative kommunikationsmuligheder.
- At der er behov for specialuddannede fagpersoner på kommunikationsområdet, som kan rådgive og vejlede andre faggrupper.
- At kommunerne skal forpligtes til fortløbende at sikre relevant uddannelse og efteruddannelse til medarbejdere, som arbejder med mennesker med udviklingshæmning med kommunikationsvanskeligheder.
- At kommunerne skal forpligtes til at udarbejde en handlingsplan for at sikre retten til udvikling og tilgængelige kommunikationsmuligheder, som tilgodeser det enkelte menneskes særlige behov for at kunne udtrykke egne ønsker og behov.

Hvad er kommunikation?

Kommunikation betyder at gøre fælles, at dele med nogen. Enhver menneskelig aktivitet rummer kommunikationens mulighed. Det vil sige, at alle mennesker er aktivt kommunikerende fra livets begyndelse. Det er vi, fordi vi fødes med et biologisk beredskab for kommunikation, og fordi vi allerede fra fostertilværelsen er indgået i en relation med den moderlige organisme. Vi kan ikke tænke et menneske isoleret, men altid i en relation. Af relation, nærhed, samvær og gensidig rettedhed udspringer kommunikation, udvikling og dannelse.

Ud fra denne forståelse er kommunikation ikke begrænset til det, der er bevidstgjort og målsat, men omfatter kropssprog, samoplevelse og samstemthed. Vi ser denne samstemthed i det allerførste samvær mellem forældre og barn. Man taler om kommunikative vekselspil. Det kommunikative vekselspil er en spørgsmål-svar struktur, der er kropsligt og mentalt baseret: Mor siger noget, og barnet lytter og kigger. Mor tier stille, og barnet bevæger sig lidt, laver lyde. Mor tager igen over. Ind imellem er der pauser, og der kan komme gråd, hvis barnet bliver for træt, hvis tempoet er for hurtigt, eller hvis forældrene "taler" hele tiden og ikke giver plads til barnets svar. Samspillet bliver da a-synkront.

Kommunikation er et forhold mellem en afsender og en modtager, der løbende udvikler sig. Kommunikation betyder, at en meddelelse må bekræftes og genbekræftes af de deltagende, hvis den fælles forståelse af budskabet løbende skal sikres. Hvis barnet eksempelvis øjenudpeger køleskabet, og mor spørger: "Er der noget, du vil have?", må barnet genbekræfte ved henholdsvis at markere ja eller nej.

Ud fra denne forståelse er kommunikation noget andet og mere end information. Typisk informerer vi mennesker med funktionsned-

sættelser og manglende verbal tale om, hvad der skal ske, og vi kan som informant have en forestilling om, at det, vi vil med informationen, forstås umiddelbart, og at vi også ved aflæsning af kropssprog forstår reaktionen på informationen. Problemet her er, at vi ikke opdager, hvis modtageren har en anden opfattelse af det sagte end afsenderen, dels fordi personen ikke kan korrigere vores opfattelse gennem et alternativt sprog, dels fordi vi ikke giver personens ekspresive udtryk plads i vor bevidsthed. Herved opstår faren for, at kommunikation fra mennesker med funktionsnedsættelser og manglende verbal tale overses eller mistolkes.

Selv om det er umuligt ikke at kommunikere, så er mimik og kropssprog ikke nok til at sikre, at budskaber fra et menneske med funktionsnedsættelser og manglende verbal tale bliver opfattet og forstået. Det er vigtigt at arbejde på at udvikle både den enkeltes sprog og et fælles sprog gennem kropssprog, mimik, gestik og alternative kommunikationshjælpemidler.

Det vigtigste i den forbindelse er forståelsen af, at personen allerede ved noget og vil noget, at personen er rettet mod andre og tager kommunikative initiativer. Kommunikation betyder at handle i fællesskab, men ofte tillægger vi ikke menneske med funktionsnedsættelser og manglende verbal tale handlingens mulighed. I stedet behandler og træner vi ud fra vores opfattelse af virkeligheden. Derved ændrer vi kommunikation til information. Men vi begrænser også den andens handlemuligheder. Herved begrænser vi den andens mulighed for udvikling af identitet, oplevelse af selvverd og brug af selvbestemmelse.

Vil vi kommunikation som et delt fællesskab, kræver det, at vi har fokus på den andens intention, initiativer, private og autoriserede tegn samt brug

af alternative kommunikationshjælpemidler. Det kræver viden både om kommunikation, sproglig udvikling og alternative kommunikationshjælpemidler.

Den forpligtelse, der med hensyn til kommunikation ligger i FNs internationale handicapkonvention handler om ytringsfrihed og offentlighed. Det er ifølge konventionen ethvert menneskes ret at få oplæring i anvendelse af alternative kommunikationshjælpemidler og at videreudvikle sin sproglige

kompetence. Gennem udvikling af kommunikation og gennem brug af alternative kommunikationshjælpemidler skal den enkelte sikres mulighed for at dele sine tanker, oplevelser og forhåbninger med andre. Gennem udvikling af kommunikation og gennem brug af alternative kommunikationshjælpemidler skal den enkelte sikres mulighed for, at andre vil høre på ham eller hende og tage budskabet alvorligt. Pointen er, at kommunikation først bliver fælles, når delagtigheden sikres.

LEV mener:

- At der er behov for en tidlig indsats i forhold til forældre-barn samspillet, når barnet har en medfødt eller tidligt erhvervet funktionsnedsættelse.
- At der er behov for tilbud til grupper af forældre med spæd- og småbørn med funktionsnedsættelser, hvor fokus er rettet mod basal kommunikation, kontaktudvikling, synkronisering af tempo i samspillet, gensidige legeforløb og brug af alternative kommunikationshjælpemidler fx kontakter, bicmac, step-by-step, billedekommunikation, talemaskiner og computerprogrammer.
- At der er behov for tilbud som har en udstrækning i tid, så forældrene langsomt kan tone sig ind på opgaven.
- At det skal være muligt at etablere netværk med andre forældre.
- At der er behov for løbende at klæde medarbejdere på til at magte opgaven med at formidle viden om kommunikation, samspil, tempo, leg og brug af alternative kommunikationshjælpemidler.
- At der er behov for, at tilbud om uddannelse af medarbejdere løbende opdateres, og at der er tilknyttet en supervisor funktion, således at den nødvendige viden (og holdning) altid er til stede i barnets, den unge eller voksnes miljø.

Sikring af sprog/kommunikation gennem overgange/miljøskift

I ethvert menneskes liv er der mange overgange – miljøskift. Der findes mange former for miljøskift og overgange for os alle livet igennem. Der findes de aldersbetingede overgange fra børnehave - skole – ungetilbud - flytte hjemmefra osv. Der findes desuden hverdagens miljøskift mellem hjem og aktiviteter udenfor hjemmet som f.eks. dagtilbud, skole, arbejde, og fritidsaktiviteter mv.

At starte noget nyt – med nye relationer er for de fleste meget udviklende, udfordrende og spændende. Sproget og kommunikationen er meget central i disse processer. Hvem er jeg? Hvad er jeg optaget af? Osv.

For mennesker med funktionsnedsættelser og vanskeligheder med sproget er disse overgange en meget stor udfordring. Meget ofte mister disse mennesker deres tidligere tillærte "sprog" eller alternative kommunikationsmuligheder i overgangene. Retten til at kommunikere mistes, når de nye samtalepartnere ikke kender eller magter at anvende og forstå personens alternative udtryk.

Fagligt samarbejde er nødvendigt ved overgange og miljøskift. "Den evige begyndelse" er et grundvilkår for mennesker, der har det svært med sproget og kommunikationen. Disse mennesker er afhængige af, at de "gamle" relationer og deres viden videregives til de nye miljøer. Relationen er en nødvendighed for kommunikationen, og derfor er det væsentligt at beskrive og synliggøre de kompetencer, der er til stede i kommunikationen. Dette er nødvendigt og en forudsætning for, at sproget og kommunikationen kan udvikle sig hele livet.

Ved miljøskift er det meget væsentligt, at fagpersonerne i begge miljøer (afleverende og modtagende) har en bevidsthed og viden om, hvor vigtig og grundlæggende kommunikation er, samt har en forståelse for relationens betydning.

Forældre skal alt for ofte kæmpe for rettighe-den og være tovholder i disse overgange for at bringe oplysninger videre.

LEV mener:

- At rettigheden til kommunikation skal sikres i overgange/miljøskift.
- At de involverede parter skal påtage sig ansvaret for at afdække den enkeltes kommunikative ressourcer.
- At det enkelte specialtilbud skal udvikle retningslinier for at sikre, at viden overleveres og kommunikation prioriteres i overgange og ved miljøskift.
- At kommunen må sikre uddannelse til medarbejdere, således at forudsætningen for at leve op til krav om rettighed til kommunikation er til stede også i overgange.
- At den enkelte leder på specialtilbuddet skal tage ansvar for, at personalet i samarbejde med forældrene udvikler "automatikker" i overgange/miljøskift.
- At der skal udpeges en tovholder/koordinator i hvert enkelt tilfælde, som sikrer personens rettighed i overgange/miljøskift.
- At fagligt personale og forældre skal have kendskab til redskaber, som er brugbare i overgange: Social Networks, kommunikationspas, præsentations-cd med videoklip, livshistorie osv.

Nødvendige kompetencer hos pårørende og fagpersoner

Alle overgange i barnets, den unge eller den voksnes liv kræver særlig opmærksomhed fra netværk og fagpersoner. Samtidig skal alle tilgodeses muligheden for selv at have indflydelse i eget liv. For fagpersoner kræver det viden om kommunikative udviklingsmuligheder samt viden om alternativ og supplerende kommunikation.

Der skelnes mellem tekniske fagpersoner og pædagogiske fagpersoner med specialviden på kommunikationsområdet.

Tekniske fagpersoner defineres som personer, der er teknisk ansvarlige for, at det tekniske understyr fungerer i alle sammenhænge. De tekniske fagpersoner er endvidere ansvarlige for at yde den nødvendige vejledning til medarbejdere og pårørende.

Pædagogiske fagpersoner (ansat i vuggestue, børnehave, skole/sfo, bosted, værksted osv.) defineres som kommunikationsmedarbejdere og faglige koordinators med specifik viden om forskellige kommunikationsformer, samt praktisk og pædagogisk erfaring med anvendelse af alternative kommunikationsmuligheder og metoder.

Den pædagogiske kommunikationsmedarbejder og faglige koordinator har ansvaret for hele tiden at være opdateret på viden både teknisk og pædagogisk. Desuden skal pædagogen have viden om, hvad der er på markedet, og der skal kunne gives supervision til kollegaer og pårørende.

Rådgivning og vejledning til pårørende skal gives kontinuerlig, både fra tekniske fagpersoner og fra pædagogiske fagpersoner.

Når der arbejdes med alternativ og støttende

kommunikation, er det nødvendigt med et tæt samarbejde mellem fagpersoner og pårørende. Pårørende skal inddrages fra starten af barnets liv og gennem hele livet klædes på til opgaven, hvis det skal lykkes. Den nødvendige viden til pårørende skal gives af fagpersonerne, fordi vejledningen løbende skal tilpasses barnets, den unge eller den voksnes kommunikative udvikling.

For at kunne finde frem til de rette alternative og støttende kommunikationsmuligheder til det enkelte barn, unge eller voksne, skal der laves en faglig udredning af de kommunikative udviklingsmuligheder. Pårørende skal her inddrages med deres viden og erfaring. Ud fra en fælles viden om barnets, den unges eller den voksnes kommunikative udviklingsmuligheder arbejder forældre og fagpersoner videre i et samarbejde.

Computeren er den enkeltgenstand som kompenserer mest for flest.

Man kan undre sig over, hvorfor så mange pædagogiske medarbejdere har begrænset viden om computeren og dens kommunikative, social og pædagogiske muligheder.

For tiden er der ingen krav i uddannelsessystemet om kendskab/viden til computere og viden om dens pædagogiske muligheder.

Det er vigtigt, at medarbejderne har specifik viden i forhold til det enkelte menneskes særlige behov og kommunikationsformer.

Computeren og dens pædagogiske muligheder skal sammen med de alternative og supplerende kommunikationsmuligheder inddrages i handleplansarbejdet. På denne måde bliver barnets, den unges og den voksnes behov

og ønsker beskrevet og målsat i lighed med medarbejdernes behov for undervisning og udvikling.

Faglige kompetencer hos fagpersoner styrkes bl.a. gennem vidensdeling i faglige netværk, hvor fagpersoner mødes og udveksler erfaringer på tværs af forskellige tilbud for børn, unge,

voksne med kommunikationsvanskeligheder. Det er vigtigt, at fagpersoner på kommunikationsområdet deltager i disse faglige netværk. Dels for at styrke egen faglighed, dels for at skabe faglige relationer på tværs, så miljøskiftene for mennesker med kommunikationsvanskeligheder styrkes i forhold til i dag.

LEV mener:

- At ledelsen på specialtilbud er ansvarlige for, at der udpeges og uddannes tekniske fagpersoner og pædagogiske fagpersoner med specifik viden om udvikling af kommunikation.
- At der SKAL være et tæt samarbejde mellem forældre og fagfolk.
- At pårørende skal inddrages fra starten og klædes på til opgaven, hvis det skal lykkes.
- At det skal være et krav at pædagoger i deres uddannelse får faglige kompetencer til at arbejde med kommunikation som en integreret og naturlig del af hverdagslivet – og ikke kun som en aktivitet man udfører på et bestemt tidspunkt, eller når en bestemt medarbejder er på arbejdet.

Landsforeningen LEV
Blekinge Boulevard 2
2630 Taastrup
Tlf. 3635 9696
Fax 3635 9697
lev@lev.dk
www.lev.dk

